

EL RACÓ DE LES EXPERIÈNCIES

• Alumnes d'escoles de Girona

El CEIP Santa Eugènia és una escola com la del teu país?

- No. És molt diferent. A Bulgària a l'escola no hi ha Escoles d'Educació Infantil. Els nens i nenes van a la guarderia fins als 6 anys. Al meu país les lliçons són més difícils. Aquí és més fàcil l'estudi.
- És igual, només que aquí els nens/es són tots diferents, són d'altres països. A Argentina tots són argentins o de les províncies dels voltants.
- Sí, és igual, però al meu país mai hauria vist un nen negre al meu costat. Només els veia a la televisió.
- No, allà no tenim informàtica i fem poc pati, l'horari també és diferent.
- Era diferent. No hi havia plàstica. Hi havia un laboratori. El pati era molt gran. L'horari era diferent.

Què és el que et feia més por abans de venir a l'escola?

- No tenir amics. Tenia por que m'insultessin i em diguessin que era negra.
- Les mestres i l'idioma i no sabia si els nens/es m'acceptarien.
- La llengua, perquè pensava que no ens entendríem.
- L'idioma i els nens/es, perquè no els coneixia. La senyoreta d'ara s'assembla molt a la que jo tenia al meu país.
- No entenia res. No sabia parlar.
- Conèixer nous amics.

Què és el que t'ha sorprès més de la nova escola?

- L'horari que fem. És molt dur. Allà els nens/es comencen a les 8 del matí i fan classes de tres quarts d'hora amb quinze minuts de descans cada sessió. A les tardes no hi ha classe. Només qui vol activitats diferents (dibuix...).
- Com és de gran, la meua era més petita.
- Al meu país les parets són blanques i només els petits hi pengen coses. M'ha sorprès veure tot de coses enganxades a les parets, al principi m'espantaven.
- No feia ni plàstica ni informàtica.

Ara que ja fa un temps que ets a l'escola... què et sembla? Quina és la teva opinió actual?

- M'agrada molt i estic molt ben adaptada. Si hagués de tornar al meu país, m'agradaria que fos per vacances i prou.
- M'agrada molt i no tornaria a Bulgària. Ja m'he adaptat.
- Jo canviaria de l'escola els nens i nenes que es porten malament. A mi m'agradaria, com al meu país, venir o al matí o a la tarda.
- A mi m'agrada fer coses divertides. M'agradaria, com al meu país, que fos només al matí.
- Bé. He fet molts amics.

Quan vas arribar a l'escola, t'imaginaves que tindries companys d'arreu del món? Què ha significat per a tu?

- Em pensava que serien tots d'aquí, del país. M'ha agradat el que he trobat. He fet amics i amigues de pertot.
- M'imaginava que hi hauria nens i nenes d'aquí del país. Però també pensava que potser n'hi hauria algun de fora.
- No, jo pensava que serien tots espanyols. Però penso que bé, perquè conec més gent. Ara per conèixer una romanesa no he d'anar a Romania.
- No, il·lusió, perquè conec a altres nens i m'hi faig amiga.
- No m'ho pensava. M'agrada que hi hagi gent d'altres llocs, així tinc amics d'arreu del món.

• Mares educadores

“Elles no semblen disposades a “renunciar” al seu propi rol com a mares educadores en una societat de la qual, per altra banda, estan aprenent també amb notable esforç els seus principals trets culturals”

Més enllà de l'horari acadèmic i com a complement necessari al currículum escolar, elles no semblen disposades a “renunciar” al seu propi rol com a mares educadores en una societat de la qual, per altra banda, estan aprenent també amb notable esforç els seus principals trets culturals. Aquesta és la impressió general que n'hem extret després de parlar amb un total de set dones –quatre marroquines i tres senegambianes– amb fills matriculats en diferents centres de Girona i Salt i amb diferent nivell d'instrucció: des de l'analfabetisme (en el país d'origen però ja superat per programes de formació i de coneixement de l'entorn) fins a estudis universitaris interromputs per l'emigració.

Totes valoren de forma molt positiva la universalització del dret a l'educació que han conquerit les nostres societats i ho remarquen com una de les principals diferències respecte a la situació que han conegut al Senegal, Gàmbia i el Marroc*. «Els pares no podien enviar tots els fills a l'escola i les que es quedaven a casa sempre eren les nenes, a ajudar la mare o a tenir cura dels més petits; però ara al meu país tot està canviant molt i hi ha moltes dones que s'han apuntat a les escoles d'adults i també moltes noies que ja estan treballant com a secretàries o recepcionistes d'hotels...» Ho diu una dona marroquina de 36 anys nascuda a Nador que no va tenir l'oportunitat d'estudiar, i la resta de companyes, en moltes de les quals s'endevina també una infància «de treball», coincideixen amb ella a expressar una esperança: la que els seus fills i filles podran millorar les seves condicions de vida si obtenen un bon nivell de formació i en aquest sentit manifesten la seva satisfacció pel sistema educatiu en què estan inscrits.

Hi fan, però, dues objeccions de molt diferent naturalesa. Una de puntual: el troben car, i es refereixen a les excursions i al preu del material escolar, sobretot els llibres. I una altra més de fons: els agradaria que de la mateixa forma que els seus fills fan un bon aprenentatge de la cultura catalana, l'escola també incorporés coneixements sobre els valors dels seus països d'origen, tant perquè no perdessin una part important de la seva “herència” identitària, com perquè els altres alumnes es beneficiessin també de la diversitat cultural existent a l'escola i aprenguessin a apreciar els seus elements més positius. Consideren –i això ho explica una dona senegalesa– que d'aquesta manera potser es milloraria la visió que molts joves tenen sobre la cultura africana, i per tant, la seva convivència fora de l'àmbit escolar. Per què si hi ha una preocupació que fan ressaltar com a mares educadores és la “interrupció” (en termes generals) de la relació entre els seus fills i els companys “autòctons” quan s'arriba a certa edat que sol ser l'adolescència: «De petits es barregen, tots van junts, no hi ha problemes, però quan es fan grans els veus que van en grups separats i això és molt dolent, perquè es rebutgen i s'acaben barallant.» En bona part, la raó la troba una altra dona fora del recinte escolar: «A classe tots són iguals, els mestres no fan diferències i els nostres fills van molt contents a l'escola perquè hi fan amics; el problema és al carrer, on la relació és més difícil. Als nostres fills no els acostumen a convidar a les cases dels seus amics; tampoc nosaltres no sabem com fer-ho per relacionar-nos amb altres mares i pares... Si fos al meu país, senzillament aniria a visitar-los, però aquí és diferent, per anar a una casa has d'esperar que et convidin...»

CARME VINYOLES

CEM i n f o r m a

CONSELL ESCOLAR MUNICIPAL - CONSELL MUNICIPAL D'EDUCACIÓ

LA DIVERSITAT CULTURAL

PRESENTACIÓ

Els canvis importants que sofreix la nostra societat, anomenada “societat del coneixement” o “societat de la informació”, es reflecteixen necessàriament en el camp educatiu i obliguen a l'estament escolar a enfrontar-se a nous reptes.

El primer repte, *aprendre a aprendre*. En una època en què coneixement i informació són capitals, cal replantejar la tasca educativa i repensar el procés d'aprenentatge.

El segon repte, *aprendre a viure junts*, és el repte lligat a la interculturalitat. Implica treballar els desafiaments lligats a la consecució d'un ordre social en el qual puguem viure cohesionats però mantenint la nostra identitat, entenent-la com una riquesa a la que no podem renunciar.

El concepte interculturalitat ha nascut de la necessitat de trobar actituds socials positives a la relació entre cultures, a la diversitat i el mestissatge.

A l'educació li pertoca el difícil paper d'aconseguir que les diferències socials cada cop més accentuades puguin escurçar-se i ha d'actuar com a contrapès del nou capitalisme lligat al fenomen de la globalització, que provoca un trencament dels compromisos locals i les formes habituals de

solidaritat i cohesió. Viure junts implica l'existència d'un compromís amb l'altre, compromís que hem de construir de manera més voluntària i més electiva. Per tant, viure junts és un objectiu d'aprenentatge i un objectiu de política educativa. Intentar comprendre aquesta situació constitueix un pas necessari per donar un suport teòric sòlid i un sentit organitzador a la definició de línies d'acció per a tots aquells que treballem per una societat més justa i solidària.

Com a primer pas en la tasca educativa cal definir objectius de cohesió social, de respecte al qui és diferent, de solidaritat i de resolució dels conflictes a través del diàleg i la concertació, pensant que l'escola és un dels principals àmbits de socialització:

“L'obertura de l'escola a les demandes socials no significa reproduir a l'escola les experiències que ja existeixen fora ni tampoc acomodar-se a les tendències dominants en les pràctiques socials. L'escola pot i ha de respondre a la demanda social de compensació dels déficits d'experiències de socialització democràtica que hi ha a la societat.” (J. C. Tedesco)

A iniciativa de les mateixes escoles han anat sorgint projectes i experiències que promouen programes d'intercanvi, de contactes intercomarcals, intercomunals, transfronterers, afavorits per l'ús de les noves tecnologies, o programes de mediació en conflictes. El treball d'aquestes escoles va més enllà de la seva seu, del seu entorn més immediat i s'acosta al concepte d'escola total, en la qual el principal objectiu és la formació de la personalitat, aprenent a valorar en justa mesura el qui és diferent, el llunyà.

Afavorir aquests projectes ens ha d'ajudar a superar els problemes que presenta la població avui, que tendeix a segmentar-se, a crear barris cada vegada més homogenis, i potenciar els contactes entre diferents sectors de població. Aquesta és la contribució que l'escola pot aportar per aconseguir que la societat sigui més justa i més solidària.

JOAQUIM BOSCH
Director SSTT d'Educació a Girona

SUGGERIMENTS

FÒRUM SOCIAL PER L'EDUCACIÓ A CATALUNYA

<http://www.forumeducacio.org> - correu@forumeducacio.org

* Taxa d'alfabetització d'adults. Dades de l'any 2000, segons l'Informe de Desenvolupament Humà de Nacions Unides: Marroc: 61,8% homes i 36,1% dones. Senegal: 47,3% homes i 27,6% dones. Gàmbia: 44% homes i 29,4% dones.

DIVERSITAT CULTURAL

Sol passar que parlem de la diversitat cultural per referir-nos als alumnes d'origen estranger o, encara, als alumnes de trets facials diferents dels nostres (sobretot el color de la pell). Aquest és un mal començament perquè associar la cultura a la nacionalitat o al color de la pell és simplement un error i també perquè oblida la diversitat interna de la "nostra" de cultura.

I és que, si volem parlar de cultura, ens haurem de referir a elements com la llengua, la religió, els hàbits alimentaris, la vida familiar, la pertinença social, professional o urbana, la ideologia política, les concepcions sobre la llibertat, l'educació i a un munt d'altres elements més.

Des d'aquesta òptica a Catalunya fa molt temps, segles, que hi vivim persones culturalment diverses: per la llengua familiar (catalana, castellana), per la religió (catòlics practicants i no practicants, testimonis de Jehovà, evangèlics, agnòstics...), pel menjar (vegetarians i carnívors, d'esmorzar abundant i de sopar a les 7 del

XAVIER BESALÚ

EL RACÓ DE LES EXPERIÈNCIES

DIVERSITAT CULTURAL A L'ESCOLA

• Mestres

Hem volgut copsar l'opinió d'aquells i d'aquelles mestres que, per viure una situació de canvi sobtat a les seves escoles i aules, amb un increment de la diversitat més que notable, ens poden aportar a la nostra reflexió la veu angoixada que ens adverteix de la problemàtica que es genera. Cal veure, entre tots, mestres, pares, administració i societat civil en general, si el funcionament de les mesures que ja s'estan prenent ens aporta resultats de millora, i avaluar, com els mateixos mestres demanen, les mesures que es van aplicant. (Responen els mestres d'escoles de Girona amb alt índex d'immigració.)

1. Què suposa per al treball diari tanta diversitat a l'aula?

- La feina adquireix uns nivells de complexitat molt grans i et preocupa perquè veus que no pots dedicar el temps que cal a cada alumne. Sovint és com si a cada aula tinguessis sis o set nivells diferents i tu ets un sol mestre/a, això vulguis o no et crea angoixa. Cal una constant adaptació de les matèries curriculars a les necessitats educatives de l'alumnat que és molt divers en coneixements. A més a més tens la impressió que no es valora prou el sobre-esforç que has de fer.

vespre), per la família (extensa, nuclear, monoparental, amb germans o sense...), per la situació econòmica (rics, pobres i miserables), per la ubicació espacial (no és el mateix viure a la Rambla que a Germans Sàbat; a Salt que a Sant Martí de Llémena)... per no parlar dels gitanos, tan catalans o espanyols com nosaltres mateixos. En resum, que no hem pas hagut d'esperar l'arribada dels estrangers o de persones amb color de pell diferent del nostre per esdevenir "diversos" culturalment.

El problema és que l'escola és una institució eminentment cultural, en la mesura que existeix per transmetre i recrear cultura, aquella que cada societat considera legítima i digna de ser conservada, necessària per poder anar per la vida amb totes les possibilitats d'exercir la llibertat i l'autonomia pròpies de l'edat adulta.

En aquest sentit, els estrangers no són sinó el mirall amplificador que ens fa adonar de les trampes, les insuficiències, els oblitats, biaixos i privilegis que conté la selecció de cultura que hem convingut treballar a les escoles. Com que és impossible ensenyar i aprendre "tota" la cultura, caldrà fer-ne una selecció, i aquesta operació no és mai neutral. En tenim exemples per donar i per vendre: les dones han tingut de sempre un paper subaltern en la cultura escolar; l'economia no sembla pas ser un saber necessari, en no formar part del currículum obligatori; el món rural sempre hi ha sigut maltractat; d'Àsia i d'Àfrica no en sabem pràcticament res... No us heu preguntat mai per què els governs tenen tant interès a decidir la llengua de l'escola? O a controlar la geografia i la història que s'hi explica?

La presència d'alumnes d'origen estranger a les nostres escoles fa imprescindible que els centres puguin comptar amb els recursos personals i materials necessaris per poder oferir una educació de qualitat per a tots els seus alumnes. D'altra banda, ens estimula, però, a revisar la proposta cultural que oferim als nostres fills i filles per tal de fer-la més funcional, més representativa, més rellevant i més coherent; en definitiva, millor.

- Suposa, per una banda, molt enriquiment per la varietat de perspectives de vida i cultures amb què treballes, i per l'altra, un treball feixuc i esgotador.
- Ho trobo molt enriquidor però molt i molt difícil. És difícil pels diferents tipus de famílies i cultures. Quan no coneixen l'idioma es fa difícil fer-nos entendre. També s'hi afegeix el tema dels valors diversos i a vegades no compartits.
- Es complica l'organització i el compliment de les pautes bàsiques en el desenvolupament de qualsevol activitat, per simple que aquesta sigui.

2. Com valoren la diversitat de la teva escola?

- Jo penso que la diversitat és bona, però amb un nombre equilibrat entre els nens/es autòctons i els nouvinguts. Al nostre col·legi no es guarda aquesta proporció, i per tant, no es pot treballar bé.
- Ho valoro bé en el sentit que aprens altres maneres de viure i de fer, i negativament per la dificultat i cansament que comporta aconseguir una mica d'atenció i d'escolta per tal que els nen/es aprenguin els continguts mínims.
- Tenint en compte els pocs recursos humans dels quals disposem no podem atendre "tanta" diversitat. No pot ser que les escoles que tenen tanta diversitat tinguin els mateixos mestres per nombre d'alumnes. La ràtio hauria de ser molt més baixa.
- És molt difícil treballar amb tanta diversitat. Ja que la dificultat no és tan sols pel fet de tenir alumnat d'altres nacionalitats, sinó que els alumnes del "país"

també són alumnes amb moltes dificultats socials i econòmiques. A això cal afegir-hi el perill de "guetització".

- És una diversitat interessant perquè hi ha una representació cultural molt gran (molts països representats). Alhora és una diversitat problemàtica perquè hi ha una manca d'educació en valors, socialització, hàbits... que per més que l'escola i el professorat porti a terme, la família, l'entorn social, no ajuda gaire.

3. Com treballes a l'aula?

- Amb moltes dificultats, tinc 24 alumnes i 13 d'ells tenen NEE, això crec que ho diu tot.
- A l'aula treballes en grup, primerament faig una explicació general, i després comencem a treballar i vaig resolent-los els problemes concrets que tenen a mesura que fan la feina i aquesta metodologia dificulta el seguiment complet dels continguts curriculars.
- Com puc. Intentem desdoblar els grups, i quan és possible es treballa amb grups reduïts.
- Amb dificultats importants quant a hàbits que tenen poc o gens adquirits i és necessari potenciar (respectar l'opinió del company, mediar en conflictes entre alumnes...).
- Com puc. A vegades dins l'aula es treballen quatre coses diferents, a quatre nivells diferents i jo haig d'estar per tots i fer que tots aprenguin.

4. Avantatges i inconvenients.

- Si el nombre de nouvinguts/des estigués més proporcionat, la diversitat podria ser, fins i tot, positiva però amb la proporció del nostre col·legi, la integració és molt difícil.
- Els mestres i els alumnes tenim l'avantatge de conèixer moltes maneres diferents d'ésser, de viure i això enriqueix i et fa més tolerant. Inconvenients: el treball diari és molt esgotador, a vegades penses que també és inútil perquè l'entorn (família, societat) no et retorna els progressos que, sens dubte, vas recollint.
- Com a avantatge cal destacar que s'acostumen a treballar més autònomament, però també té el perjudici que s'han d'acostumar a treballar sols.
- La complexitat del grup per la gran diversitat fa que els costi molt acceptar les normes (puntualitat, ordre, neteja, responsabilitat). Es barallen molt. Falta una figura (mediador d'escola) entre nosaltres i la seva cultura. Cal exigir que els nens/es que comencin acabin el curs. Els grups són massa nombrosos. S'ha d'evitar degoteig de nens. Avantatges: és enriquidor.
- La diversitat cultural podria enriquir molt més aquest alumnat. Les famílies no arriben a entendre l'escola des del mateix punt de vista que nosaltres tenim. I això fa que no col·laborin com caldria.
- Avantatges: el coneixement d'altres cultures i formes de vida. Obliga el professor a estar al dia de nous coneixements, problemàtiques socials i a mitjançar-hi... Inconvenients: la necessitat de reajustar sovint la planificació de l'aula i els continguts curriculars.
- Per mi, treballar en aquesta escola m'ha enriquit com a persona. Inconvenients: no dones l'abast, a vegades tens la sensació que tot el que fas no dona fruit.

5. Creus que es reben els ajuts necessaris des de l'administració per desenvolupar la tasca docent amb un mínim d'eficàcia?

- Crec que no, perquè el nostre problema no s'arregla amb més diners (tot i que sempre van bé i s'han pogut fer moltes coses). Penso que s'hauria de reduir la ràtio, o posar més professors/es per poder desdoblar totes les classes gairebé sempre.
- No. Per començar caldria que hi hagués una ràtio més petita per grup classe. D'aquesta manera hi podríem dedicar més atenció als alumnes. No cal més professorat, però sí menys alumnes.
- No de cap manera. Al menys fins ara ens han tingut molt oblidats. No és bona una concentració tant exagerada d'immigrants en una escola ni en un barri això fa que la integració sigui gairebé impossible.
- Crec que no i que hi ha molt per fer. Des de crear a cada centre, amb una diversitat cultural important, una aula d'incorporació tardana (IT) per on haurien de

passar tots els alumnes nou vinguts fins a l'adquisició de l'idioma i d'uns hàbits escolars adients per tal de poder seguir els ensenyaments i aprenentatges de l'aula que els pertoca. Aquesta aula d'IT hauria d'estar equipada amb el material necessari per a poder desenvolupar i agilitar la incorporació a l'aula corresponent amb el temps "rècord" que calgui.

- Ajuts personals, potser sí, però crec que manca més dinamisme en l'aplicació de continguts i en la seva avaluació, així com en les connexions dels continguts treballats fora de l'aula i els treballats a dins. Faria falta un horari que tingués en compte els contactes entre els diferents professors que tracten a aquests alumnes.

6. Quines creus que són les nostres principals mancances?

- Jo crec que són, com ja he dit, massa concentració de nouvinguts, i falta de col·laboració dels pares.
- Donada la diversitat i el tant per cent de nens/es amb NEE, crec que la ràtio per classe és excessiva. Falta també gent per atendre aquesta diversitat.
- Hi ha massa alumnes per la gran diversitat que tenim tant cultural com de continguts bàsics per a l'aprenentatge.
- Espai per desdoblar grups, i si hi hagués més espai, llavors es podrien partir grups, cosa que permetria treballar molt millor.
- La manca de pressupost adient, i correlatiu a la gran despesa que suposa haver d'adaptar el material a la complexitat de l'aula.
- Unificació de criteris en l'aplicació de normes... Temps, per tractar els temes amb profunditat. Revisió periòdica i avaluació d'aspectes treballats.

7. Què o quines activitats es podrien fer per aconseguir que els pares i mares dels nostres alumnes s'interessessin més per l'escola i s'integressin més a la comunitat en la qual viuen?

- Es podria fer una escola de pares on s'expliquessin als nouvinguts costums, tradicions i que l'escola és un lloc rellevant per als seus fills i que vegin la necessitat d'integrar-se en la comunitat educativa i valorin el treball que s'hi fa. Formar els pares, perquè prenguin la decisió de fer un front comú amb l'escola. Unes sessions obligatòries no impartides per mestres.
- El problema que tenim és que els pares dels alumnes no tenen el mateix concepte d'escola que nosaltres, i és molt difícil fer-los entendre la nostra visió. Crec que és bo mantenir les mateixes activitats que es van fent.
- Activitats extraescolars de lleure (esports: futbol, bàsquet) pensades com a espai educatiu d'integració. Conferències, tertúlies per parlar de temes que els puguin interessar o bé per educar-los a integrar-se en la nostra societat: com cursos per aprendre el català, cursos mediambientals (com reciclar, etc.).
- Potser el més eficaç seria no deixar passar el compliment de les normes d'escola que ja coneixen a través de les respectives reunions d'inici de curs. Buscar recursos: què fer quan arriben tard, bruts...

8. Trobes que l'adaptació del nen/a nou vingut/da varia segons el seu país d'origen?

- Jo crec que sí. Generalment els nens/es de Sud-amèrica i Europa s'adapten millor que els dels altres països.
- Sí. La majoria dels que procedeixen d'Àfrica tenen una adaptació molt més lenta que els que procedeixen d'Amèrica del Sud o d'altres països d'Europa o Àsia.
- Crec que sí, efectivament, el país d'origen influeix molt a l'hora d'aconseguir una major o menor integració, però el més important és l'obertura mental de la família particular.
- No, no ho crec. Tot depèn de la família. Si la família està conscienciada, és molt més fàcil l'adaptació, ja que responen més bé a tot allò que els demanem per tal d'afavorir aquesta integració.
- És més ràpida l'adaptació dels nens amb una cultura propera a la nostra, amb uns valors semblants, i més lenta la dels nens amb cultures molt diferents i valors diferents. Els nens amb l'idioma castellà també ho tenen més fàcil perquè de seguida es poden comunicar amb la mestra i els companys. El llenguatge és potser el més important a l'hora de fer una adaptació més ràpida. ▶